

ЦЕНТРИ РОЗВИТКУ КАР'ЄРИ УНІВЕРСИТЕТІВ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД, ВИКЛИКИ Й ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

UNIVERSITY CAREER DEVELOPMENT CENTERS: INTERNATIONAL EXPERIENCE, CHALLENGES AND PROSPECTS FOR DEVELOPMENT IN UKRAINE

Стаття присвячена дослідженню міжнародного досвіду створення й функціонування центрів розвитку кар'єри в університетах, а також вивченню сучасних викликів і перспектив розвитку таких центрів в Україні в умовах війни.

У статті автор розглядає історію становлення центрів розвитку кар'єри у США, Великій Британії, Німеччині, Франції, Італії та інших європейських країнах, де вони стали важливим складником університетської інфраструктури, сприяючи підвищенню конкурентоспроможності випускників на ринку праці. У статті аналізуються організаційна структура центрів розвитку кар'єри в міжнародній практиці, джерела фінансування, методи роботи, підходи до надання послуг і взаємодії із зацікавленими сторонами.

Особливу увагу приділено впливу Болонського процесу, адаптації європейського досвіду й сучасним викликам, які спонукали українські університети створювати центри розвитку кар'єри як багатфункціональні простори, що забезпечують зв'язок між освітнім процесом і професійною реалізацією здобувачів вищої освіти на ринку праці. Основні напрями роботи сучасних центрів розвитку кар'єри включають аналіз ринку праці, партнерство з роботодавцями, організацію навчальних заходів та івентів, освітньо-кар'єрний супровід, підтримку студентських ініціатив, впровадження кращих практик професійної підготовки і працевлаштування молоді, а також моніторинг працевлаштування випускників.

На основі вторинного аналізу результатів соціологічного дослідження визначено, що основними проблемами центрів розвитку кар'єри є дефіцит кадрів, фінансові й матеріально-технічні обмеження, а також недостатня інтеграція в онлайн-простір.

У статті зроблено висновок, що перспективи розвитку центрів кар'єри полягають у розширенні співпраці з роботодавцями, впровадженні цифрових технологій та активізації міжнародного обміну досвідом.

Ключові слова: заклади вищої освіти, здобувачі вищої освіти, кар'єра, ринок праці, центр розвитку кар'єри.

The article is devoted to the study of international experience in the creation and functioning of career development centers at universities, as well as the study of modern challenges and prospects for the development of such centers in Ukraine in times of war.

In the article, the author examines the history of the formation of career development centers in the USA, Great Britain, Germany, France, Italy and other European countries, where they have become an important component of the university infrastructure, contributing to increasing the competitiveness of graduates in the labor market. The article analyzes the organizational structure of career development centers in international practice, sources of funding, methods of work, approaches to providing services and interacting with stakeholders.

Particular attention paid to the influence of the Bologna Process, the adaptation of European experience and modern challenges that prompted Ukrainian universities to create career development centers as multifunctional spaces that provide a link between the educational process and the professional realization of higher education graduates in the labor market. The main areas of work of modern career development centers include labor market analysis, partnership with employers, organization of training activities and events, educational and career support, support for student initiatives, implementation of best practices in vocational training and employment of youth, as well as monitoring of graduate employment.

Based on a secondary analysis of the results of a sociological survey, it was determined that the main problems of career development centers are staff shortages, financial and logistical constraints, as well as insufficient integration into the online space.

The article concludes that the prospects for the development of career centers lie in expanding cooperation with employers, introducing digital technologies, and intensifying international exchange of experience.

Key words: higher education institutions, higher education students, career, labor market, career development center.

УДК 378.4.014.5:005.996

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2025.69.1.6>

Лобанов Д.О.

аспірант кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій
Харківський національний університету імені В.Н. Каразіна

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю вивчення успішного міжнародного досвіду функціонування центрів розвитку кар'єри, який може стати важливим орієнтиром для вдосконалення діяльності таких установ в Україні.

Під час широкомасштабного вторгнення ринок праці України зазнав суттєвих викликів, серед яких – дефіцит кваліфікованих кадрів, зумовлений мобілізаційними та міграційними процесами, зміною галузевих пріоритетів, а також руйнуванням інфраструктури, закладів освіти, підприємств і біз-

несу. Попри всі виклики, попит на висококваліфікованих фахівців на ринку праці стрімко зростає, що потребує впровадження ефективних механізмів підтримки професійного розвитку, особливо для здобувачів освіти в закладах вищої освіти. Саме тому центри розвитку кар'єри повинні стати основними структурними підрозділами університетів, які забезпечуватимуть підтримку студентів у переході від навчання до професійної діяльності.

Дослідження міжнародного досвіду створення й функціонування центрів розвитку кар'єри в уні-

верситетах, а також вивчення сучасних викликів і перспектив розвитку таких центрів в Україні є ключовим для адаптації системи освіти до викликів сьогодення, формування кадрового потенціалу, необхідного для повоєнного відновлення, і забезпечення сталого розвитку України.

Діяльність центрів розвитку кар'єри у вищих навчальних закладах США, Німеччини, Великої Британії, Франції та Італії висвітлено в працях таких закордонних учених, як Ф. Парсонс, В.Р. Стефенс, Г.М. Макрат, П. Іззікупо, А. Ді Бальдасарре, Б. Гінасі, І. Абелькалнс, У. Бісеніекс, А. Санчес-Пато й інші. Діяльність центрів розвитку кар'єри у вищих навчальних закладах України досліджували такі українські науковці та практики, як Н. Бискуп, О. Ганенко, А. Голотенко, Т. Деркач, Н. Пожарська, Л. Сліпчишин, М. Мелько, Н. Тілікіна й інші. Однак наразі відсутні наукові публікації, присвячені комплексному дослідженню моделей функціонування центрів розвитку кар'єри в Україні в умовах війни.

Мета статті – охарактеризувати міжнародний досвід створення й функціонування центрів розвитку кар'єри, а також визначити сучасні виклики й перспективи розвитку університетських центрів розвитку кар'єри в Україні в умовах війни.

Історія створення центрів розвитку кар'єри бере свій початок на початку XX століття в Сполучених Штатах Америки. У 1930-х роках центри розвитку кар'єри були створені як громадські організації в рамках Національної служби праці США, які сприяли працевлаштуванню безробітних під час економічної кризи. Одним із основоположників у галузі кар'єрного консультування вважають Френка Парсонса. Його центр, відомий як Vocational Bureau, створений у 1908 році за фінансової підтримки заможної бостонської благодійниці. Центр функціонував у Будинку громадської служби в Бостоні, який був осередком надання соціальних і громадських послуг місцевому населенню. У межах діяльності центру Ф. Парсонс розробив модель кар'єрного консультування, що стала основою для сучасних методик у цій сфері. Зазначена модель, яка базується на систематичному підході до вибору професійної діяльності, залишається актуальною й у сучасних умовах [11].

Після Другої світової війни, у 1940–1960-х роках, у США почався активний розвиток кар'єрного консультування в школах та університетах. На базі навчальних закладів було створено спеціалізовані центри кар'єрного консультування, які допомагали студентам орієнтуватися на ринку праці, вибирати професії та знаходити роботу після завершення навчання [10]. У період 1980–2000-х років уряд США активно підтримував створення регіональних кар'єрних центрів, що сприяло зростанню кількості як державних, так і приватних центрів розвитку кар'єри. Ці установи розширили спектр своєї діяльності, охоплюючи не лише навчальні заклади, а й ширшу аудиторію, включаючи безробітних, людей, які змінюють професію, і тих, хто

шукає можливості для кар'єрного зростання. Програми центрів включали не лише консультування, а й тренінги, допомогу в складанні резюме, підготовку до співбесід та інші послуги [9]. Сьогодні більшість кар'єрних центрів у США активно використовують онлайн-ресурси для надання консультацій, організації тренінгів і пошуку вакансій. Крім того, значний розвиток отримали спеціалізовані програми для людей з особливими потребами, ветеранів та інших груп, які потребують допомоги при працевлаштуванні.

Історія розвитку центрів кар'єри в Європі розпочалася значно пізніше, порівняно зі США, а саме в другій половині XX століття, коли з'явилися перші центри при університетах. Значного імпульсу розвитку цих центрів надав Болонський процес, упроваджений у 1999 році, який спонукав університети до створення структур, що допомагають студентам адаптуватися до змін на ринку праці. Такі центри почали пропонувати широкий спектр послуг: підготовку до співбесіди, допомогу в складанні резюме, організацію зустрічей із роботодавцями, тренінги з розвитку професійних навичок тощо [8].

Університетські центри розвитку кар'єри в Німеччині почали з'являтися в другій половині XX століття. Їх розвиток був тісно пов'язаний із упровадженням дуальної системи освіти, яка поєднувала теоретичне навчання в університетах із практичною підготовкою на підприємствах. З часом такі центри розширили свої функції, пропонуючи студентам допомогу в пошуку стажувань, формуванні кар'єрних планів і розвитку професійних компетенцій. Зараз центри розвитку кар'єри німецьких університетів є невід'ємною частиною структури академічних або адміністративних відділів. Їхня діяльність фінансується за рахунок державних програм, таких як BMBF (Федеральне міністерство освіти і досліджень), а також підтримується неурядовими організаціями, що співпрацюють з університетами. Завдяки таким ініціативам, студентам надається всебічна підтримка в професійній підготовці та адаптації до вимог сучасного ринку праці [7].

Велика Британія вважається однією з провідних країн у сфері розвитку кар'єрних центрів в університетах. Історія таких центрів у Великій Британії бере свій початок ще у XX столітті, коли на тлі швидкого економічного зростання виникла потреба у кваліфікованих фахівцях. Спочатку центри розвитку кар'єри надавали послуги своїм випускникам у формі консультацій щодо написання резюме й підготовки до співбесід. Згодом під впливом глобалізації університети почали розглядати кар'єрні служби як стратегічного партнера в забезпеченні конкурентоспроможності своїх випускників на ринку праці. Особливо це стало важливим наприкінці 1990-х і на початку 2000-х років, коли почала активно розвиватися концепція «employability» – формування професійних і м'яких навичок для підвищення шансів на успішне працевлаштування. Сьогодні центри розвитку кар'єри є невід'ємною

частиною університетської інфраструктури у Великій Британії. Багато університетів інтегрували кар'єрне консультування в навчальні програми, забезпечуючи таким чином безперервний професійний розвиток під час навчання. Наприклад, у Brunel University London студенти можуть отримувати підтримку упродовж двох років після завершення навчання. Центри розвитку кар'єри британських університетів часто працюють незалежно від студентських служб. Такі університети, як Оксфорд і Кембридж, мають власні кар'єрні офіси, які спеціалізуються на наданні консультацій, організації стажувань і підтримці випускників. Фінансування забезпечується через університетські бюджети, а також за рахунок приватних партнерів, роботодавців і благодійних фондів. Важливою частиною фінансування є партнерські програми з компаніями, які пропонують стажування та працевлаштування випускникам.

У Франції центри розвитку кар'єри почали створюватися під час реформування системи вищої освіти, яка переходила від традиційної моделі «grandes écoles» («великі школи») до університетської системи, що відповідає стандартам Болонського процесу. З початку 2000-х років такі центри функціонують як складник студентських служб, а іноді співпрацюють із департаментами, відповідальними за міжнародну мобільність. Їхня діяльність спрямована на впровадження кар'єрних програм, які підтримують студентів у пошуку роботи, розвитку підприємницьких навичок і професійної орієнтації, зокрема для іноземних студентів.

В Італії розвиток центрів кар'єри пов'язаний із реформами у сфері працевлаштування молоді. Після впровадження Болонського процесу університети почали активно адаптувати студентів до сучасного ринку праці через програми професійного навчання та створення партнерств із роботодавцями. Подібно до французької моделі, італійські центри розвитку кар'єри отримують значну частину фінансування від держави, але також залучають приватних партнерів і міжнародні фонди.

У країнах Північної Європи, зокрема у Швеції та Данії, кар'єрні служби інтегровані в загальну систему соціальної підтримки молоді. Їхня діяльність зосереджується на розвитку особистісних і професійних навичок, а також на формуванні міжкультурної компетентності, що стало важливим у зв'язку з мобільністю студентів у межах європейських програм [6].

Аналіз організаційних моделей центрів розвитку кар'єри в європейських університетах підтверджує їхню ключову роль у підтримці студентів у переході до професійної діяльності. У багатьох європейських країнах ці центри інтегровані в загальну систему підтримки студентів, наприклад, через академічні або студентські відділи. Фінансування може здійснюватися як за рахунок державних коштів, так і за підтримки приватних партнерів. Значна частина кар'єрних центрів отримує фінан-

сування через програми ЄС, зокрема Європейський фонд освіти, Міжнародний фонд розвитку кар'єри та державної політики, Міжнародну асоціацію навчальної та професійної орієнтації, Міжнародну організацію праці й інших, які сприяють працевлаштуванню та професійному розвитку студентів [7].

У сучасних умовах центри розвитку кар'єри в Європі активно впроваджують цифрові технології. Це дає змогу надавати консультації онлайн, організовувати вебінари й забезпечувати доступ до баз вакансій. У багатьох європейських країнах центри розвитку кар'єри використовують платформи для пошуку роботи, такі як JobTeaser або LinkedIn, що дає студентам можливість безпосередньо взаємодіяти з роботодавцями через цифрові засоби. Особливу увагу в таких центрах приділяють програмам підтримки для вразливих груп населення, таких як студенти з особливими потребами, спортсмени чи ветерани. Також набули популярності програми подвійної кар'єри, спрямовані на поєднання навчання з професійною діяльністю в межах університетських центрів [8].

Штат працівників центрів розвитку кар'єри в європейських університетах варіюється залежно від розміру закладу, доступних ресурсів і специфічних послуг. Серед основних ролей, які зазвичай входять до складу таких центрів, можна виділити кар'єрних консультантів, координаторів стажувань, спеціалістів з розвитку професійних навичок, адміністративний персонал, фахівців з міжнародної кар'єри, IT-спеціалістів, а також менеджерів щодо роботи з роботодавцями. Штат працівників центрів розвитку кар'єри є багатofункціональним і включає спеціалістів з різних сфер, починаючи від кар'єрного консультування й закінчуючи адмініструванням і міжнародними відносинами [8].

Історія розвитку центрів кар'єри в українських університетах почалася з реформування сфери вищої освіти після здобуття Україною незалежності. Перші центри розвитку кар'єри та працевлаштування з'явилися в 1990-х роках у провідних університетах країни. У 1993 році вперше такий центр засновано в Національному університеті «Львівська політехніка». У 1994 році аналогічний заклад виник у Національному університеті «Києво-Могилянська академія», а у 1999 році – у Київському національному економічному університеті [1, с. 5]. У 2000-і роки під впливом Болонського процесу, коли в систему української вищої освіти почали інтегрувати європейські стандарти, спрямовані на підвищення якості навчання й забезпечення ефективного працевлаштування здобувачів освіти, центри розвитку кар'єри з'являлися й в інших провідних українських університетах, таких як Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Національний технічний університет «Київський політехнічний інститут», Львівський національний університет імені Івана Франка та Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна тощо.

Нині точна кількість центрів розвитку кар'єри у закладах вищої освіти України може варіювати залежно від включення до цього поняття різних структур, таких як відділи працевлаштування, центри кар'єрного розвитку тощо. Аналіз аналітичного звіту дослідження «Центри кар'єри закладів освіти: виклики та перспективи розвитку в умовах війни»¹ дає змогу окреслити сучасні виклики та перспективи, що постають перед такими центрами. Основними проблемами є дефіцит кадрів, адже на одного фахівця припадає від 729 до 12500 здобувачів освіти; лише для 21,7% опитаних респондентів центр розвитку кар'єри є основним місцем роботи. Недостатність матеріально-технічних ресурсів: 71,4% респондентів указали, що ресурси для функціонування їхніх центрів є обмеженими. 66,0% опитаних акцентували увагу на фінансових обмеженнях, що стримують розвиток діяльності. На недостатнє методичне забезпечення вказали 49,8% керівників центрів. Також серйозним викликом сучасних центрів розвитку кар'єри є відсутність в онлайн-просторі, адже 26,3% центрів кар'єри не мають сайту або сторінки на вебсайті навчального закладу; 76,1% не мають сторінки у Facebook; 10,4% не забезпечені прямим контактним телефоном; 27,4% не мають власної контактної електронної пошти, що суттєво ускладнює забезпечення ефективної роботи центрів [4].

На тлі обмежених ресурсів і воєнного стану в країні спектр активностей, до яких вдаються центри розвитку кар'єри, є дуже різноманітним. Основні напрями роботи сучасних центрів кар'єри включають таке: аналіз ринку праці, партнерство з роботодавцями, проведення навчальних та івент-заходів, освітньо-кар'єрний супровід, підтримку студентських ініціатив і впровадження кращих практик із професійної підготовки й зайнятості молоді, моніторинг працевлаштування випускників [2]. Успішна діяльність центрів розвитку кар'єри зумовлена низкою чинників, зокрема активною співпрацею з роботодавцями, організацією тренінгів для студентів, проведенням ярмарків вакансій, створенням баз даних з можливостями стажувань і працевлаштування, а також адаптацією міжнародного досвіду до українських реалій.

Таким чином, проведений аналіз міжнародного досвіду функціонування центрів розвитку кар'єри свідчить про їхню важливу роль у сприянні професійній адаптації до вимог сучасного ринку праці та підвищенні конкурентоспроможності здобувачів вищої освіти й випускників. Успішна практика функціонування таких центрів у європейських університетах стала важливим орієнтиром для розвитку аналогічних установ в Україні. Завдяки впливу Болонського процесу, міжнародним проектам, а також адаптації передового європейського

досвіду, університетські центри кар'єри стали важливим інструментом забезпечення конкурентоспроможності випускників на ринку праці.

Сучасні виклики й проблеми потребують подальшого розвитку університетських центрів кар'єри в Україні шляхом упровадження новітніх технологій, посилення співпраці з роботодавцями й адаптації до специфічних потреб здобувачів освіти й випускників. Перспективами розвитку центрів розвитку кар'єри в Україні є розширення партнерств із роботодавцями, використання цифрових платформ і технологій, підвищення професійної кваліфікації персоналу центрів через міжнародний обмін досвідом і навчання тощо. Проведений автором аналіз є лише однією зі спроб узагальнити основні тенденції та міжнародний досвід створення й функціонування центрів розвитку кар'єри, а також визначити сучасні виклики й перспективи розвитку університетських центрів розвитку кар'єри в Україні в умовах війни. Цей аналіз, звичайно, не є вичерпним. Одним із перспективних напрямів подальших досліджень може стати розгляд кар'єрного консультування як чинника формування успішної кар'єри здобувачів вищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Інструментарій центру розвитку кар'єри. Відкриття, запуск і розвиток Центру розвитку кар'єри : загальний посібник. Київ, 2023. 198 с.
2. Функціонування центру розвитку кар'єри» (Тренувальні вправи, практичні поради та рекомендації) : інформаційно-методичний збірник. Харків : НМЦ ПТО у Харківській області, 2023. 80 с.
3. Сліпчишин Л., Мелько М. Роль центрів професійної кар'єри в особистісному і професійному становленні майбутніх фахівців. *Нові технології навчання*. 2024. № 98. С. 211–217. <https://doi.org/10.5225/6/2710-3560.98.2024.98.26>.
4. Центри кар'єри закладів освіти: виклики та перспективи розвитку в умовах війни: аналітичний звіт за результатами дослідження. Київ, 2023. URL: <https://docs.google.com/document/d/13YKdto2JJRV5uh-N8zvnyOwY5SUetwQN/edit> (дата звернення: 12.01.2025).
5. Як створити кар'єрний центр? Практичний інтерактивний посібник / Н. Тілікіна, О. Ганенко, Т. Деркач, А. Голотенко. Київ, 2023. 94 с.
6. International Trends and Innovation in Career Guidance. Volume I. Thematic chapters. European Training Foundation, 2020. 82 p. URL: https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2020-11/innovation_in_career_guidance_vol_1.pdf (дата звернення: 10.01.2025).
7. Investing in career guidance. Revised edition, 2021. 34 p. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000378215.locale=en> (дата звернення: 07.01.2025).
8. Izzicupo P., Di Baldassarre A., Ghinassi B., Abelnals I., Bisenieks U., Sánchez-Pato A., et al. Exploring dual career quality implementation at European higher education institutions: Insights from university experts. *PLoS ONE*. 2022. № 17 (11). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0277485>.

¹ Дослідження «Центри кар'єри закладів освіти: виклики та перспективи розвитку в умовах війни» проведене організацією Career Hub і Центром «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності» у партнерстві з Міністерством освіти і науки України й у межах програми «Мріємо та діємо» у 2023 році. У рамках дослідження опитано 379 керівників і 377 фахівців Центрів розвитку кар'єри, відділів працевлаштування закладів вищої, фахової передвищої та професійно-технічної освіти.

9. McGrath G.L. The emergence of career services and their important role in working with employers. *New Directions for Student Services*. 2003. № 100. P. 69–84. <http://dx.doi.org/10.1002/ss.71>.

10. Stephens W.R. Social Reform and the Origins of Vocational Guidance: Historical Account of the Social and Intellectual Forces that Produced and Shaped

the Guidance Idea in American Education Between 1890 and 1925. Washington, DC : National Vocational Guidance Association, 1970. 183 p.

11. Zytowski Donald G. Frank Parsons and the Progressive Movement. *Career Development Quarterly*. 2001. № 50 (1). P. 57–65. <http://dx.doi.org/10.1002/j.2161-0045.2001.tb00890.x>.